

ԱԶՔԻ ՀԻԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տ Ր Ա Խ Ո Մ Ա

Բ.

Տրախոմա հիւանդութիւնը նախ կ'առաջացնէ բորբոքում մը շաղկապիչ թաղանթին մէջ, թաղանթը կը լեցուի արիւնով, կը հաստնայ և մէջը կը դոյանան բազմաթիւ մանր, հուռնոտի նման, գորշագոյն, կլոր հատիկներ, թաղանթը կը կորսնցնէ իր ողորկ յատկութիւնը, կը դառնայ խորդուբորդ և կը սկսի քերել եղջիւրային թաղանթը, Կոպերը կը ծանրանան, կը թանձրանան, հիւանդը կը զգայ շարունակական անհանգստութիւն, շատ տնգամ՝ ցաւ, ասղնոտք, աչքերը կը քերուին, կ'արցունքոտին կը ճպոտին, տեսողութիւնը կը խանգարուի, կը պղտորի, սաստիկ դէպքերուն՝ թարախ կը վազէ և հիւանդը գլխու ծանրութիւն ու ցաւ կը զգայ, Հիւանդութեան առաջին շրջանը ամիսներով կը շարունակուի՝ հիւանդութեան տեսակին, մարդու դիմադրական ուժին և պայմաններուն համաձայն, նուազ անհանգստացնող կամ շատ ուժեղ և սուր ու սաստիկ ներկորդ շրջանը կը սկսի, երբ քանի մը հատիկներ հասունան, պայթին, պարպուին, տան թարախ և այդ փոքրիկ հուռնոտներուն տեղ վերքեր, Այդ փոքրիկ վերքերը կը սկսին կամաց կամաց առողջանալ և սպիանալ, իսկ ուրիշ հատիկներ ալ կը սկսին ուռիլ, թարախոտիլ ու պայթիլ և այդպէս անվերջ, ամիսներ ու տարիներ:

Եղջիւրային թաղանթը իր կարգին կը սկսի բորբոքիլ՝ շնորհիւ թարախին և կոպի շաղկապիչ թաղանթի խորտուբորտութեան, կը լեցուի արիւնով, թարախով, կը կորսնցնէ իր թափանցկութիւնը, կը նուաղի տեսողութիւնը, աչքը սաստիկ կը ցաւի, կ'ասղնոտէ, գլխու ցաւ կը պատճառէ բաւականին ուժեղ, Տարիներու ընթացքին, տեսողութիւնը կրնայ պակսիլ մինչև մէկ երրորդ կէս, նոյնիսկ երեք քառորդի չափ, Քիչ չեն այնպիսի դէպքեր, մանաւանդ անփոյթ և տգէտ մարդոց մօտ, երբ աչքը կը կուրանայ, եղջիւրային թաղանթը կը դառնայ գորշ—սպիտակագոյն և անթափանցիկ:

Այս շրջանին՝ կրնան բորբոքիլ և արցունքին խողովակներն ու տոպրակը, ծանր ցաւեր կը պատճառեն, և շարունակ աչքերը կ'արցունքոտին ու կը թարախոտին: Քանի մը տարի յետոյ, կը սկսի հիւանդութեան երրորդ շրջանը: Բորբոքումը կը վերջանայ, շաղկապիչ թաղանթը կը կորսնցնէ իր յատկութիւնները, կը կազմուին բազմաթիւ սպիւններ, որոնք կ'եւքեն կռճիկին վրայէն կաթնագոյն

չերտերով: Սպիացած թաղանթը կը կորսնցէ իր ձկունութիւնը, կը կծկուի, կոճիկը կ'այլանդակուի, կը կծկուի: Այն ատեն կոպին ներսի մակերեւոյթը կը կարծնայ և արտեւանունքներով ծածկուած կոպին եզերքը կը շրջուի գէպի ներս և կը գոյանայ նոր պատճառ մը եղջիւրային թաղանթին շարունակ քերուելուն և բորբոքման: Կ'անցնին տարիներ, թէ շաղկապիլ թաղանթը և թէ եղջիւրայինը բոլորովին սպիացած են, ծորում չեն տար և կը չորնան, աչքը կը կուրնայ: Ինչ է՝ պատճառը այս ծանր հիւանդութեան:

Դարերու ընթացքին շատ հետազոտութիւններ կատարուած են, սակայն առայժմ դեռ լրիւ պարզուած չէ թէ ի՞նչ տեսակ մանրէներ են հիւանդութեան պատճառ: Պարզուած է թէ աղքատ դասակարգը, որ ստիպուած է բնակիլ փոքր տարածութեան վրայ, աւելի ենթակայ է այդ հիւանդութեան: Վերջերս ռուս գրողները կը կարծէին թէ տրախոման յատուկ է գիւղացիներուն, որոնք կը վարակուին աղբին միջոցով: Նոյնպէս կարգ մը ֆրանսացիներ թունուղի մէջ տեսած են որ ճագարները ծնելէ քանի մը օր վերջ, կը հիւանդանան տրախոմայով, ինչ որ կը վերագրեն այն պատճառին, թէ ճագարները աչքերը միշտ վար կը պահեն, գէպի գետին, աղտոտ խոտերով և աղբով լեցուն հողին վրայ:

Յայտնի է որ հրէական ցեղը կարծես թէ մասնաւոր հակում մը ունի այդ ախտով վարակուելու (օր. Եգիպտոսի, Սուրիոյ Արաբները, Հրեաները, Ասորիները): Արեւելեան և հարաւային երկիրներուն, Ասիոյ, Ափրիկէի մէջ տարածուած է: Բաւական տարածուած է նաեւ Ռուսիոյ մէջ, Գերմանիոյ, Հունգարիոյ, Պալքաններուն մէջ նոյնպէս: Արեւմտեան երկիրներէն Պելճիքա բաւական վարակուած է տրախոմայով: Դպրոցները, զօրանոցները, գիշերօթիկ հաստատութիւնները նպաստաւոր պայմաններ են տարածելու համար տրախոման:

Տրախոմայով չվարակուելու և չտարածելու համար մեծ արժէք ունին հետեւեալ ընդհանուր առողջապահական պայմանները:

- 1.— Աղտոտ ձեռքերով երբեք չդպչիլ աչքերուն:
- 2.— Որքան կարելի է հեռու կենալ փոշոտ և աղտոտ տեղերէն ու առարկաներէն:
- 3.— Լուացուիլ՝ պառկելէ առաջ օճառով և մաքուր ջուրով:
- 4.— Ունենալ երեսի մասնաւոր մաքուր սրբիչ, բարձ, թաշկինակ:
- 5.— Քննութիւն կատարել տարեկան՝ քանի մը անգամ դպրոցներու և զօրանոցներու, ինչպէս նաեւ գիշերօթիկներու մէջ:
- 6.— Բժշկութեան մէջ կը գործածուին գլխաւորապէս հակա-նեխական դեղեր, ասիտ պորիք (2%), սիւլպիմէ (1,3000), արծաթի աղեր (1%—10%), արջասպ (sulf. de cuivre) և բազմաթիւ ուրիշ դեղեր, ելեկտրականութիւն, Ռէօնթկէյնեան ճառագայթներ, եւ այլն:

ԲԺ. ՏԵՐ-ՂԱԻԹԵԱՆ